

El llenguatge

Per què? 12/2/1980

La diferència entre el terme conjuntiu perquè —causal o final— i el grup per què, que és la coincidència de la preposició per i el mot interrogatiu —o, poc usualment, relatiu— què, ha estat explicada una colla de vegades. Algú deu creure, sens dubte, que aquesta diferència es basa en subtils sintàctiques difícils d'entendre o dignes de menyspreu, en les quals no val la pena de perdre temps i, en conseqüència, els errors que observem en l'ús d'aquest terme conjuntiu i d'aquest grup —l'ús de l'un en lloc de l'altre— són continus i persistents. Tanmateix, si més no en els casos més generals, no es tracta pas d'una diferència tan subtil com això. En les proposicions Ho lleigeixo perquè m'interessa i Ho faig perquè se'n recordi, usem la conjunció perquè —un sol mot— com a terme d'enllaç de dues oracions, entre les quals estableix una relació de causa i de finalitat, respectivament. En canvi, en Per què crida? I Pregunteu-li per què no ha vingut trobem la coincidència de la preposició per i el mot interrogatiu què, en frases clarament interrogatives, la primera directa, com mostra prou bé el signe d'interrogació, i la segona indirecta.

La descurança més extrema en aquest punt que comentem consisteix a escriure formant un sol mot la frase interrogativa reduïda al grup per què. Es a dir, «Perqué?» en lloc de Per què? En aquest cas, en aquesta frase tan esquemàtica, no pot tractar-se sinó del conjunt format per la preposició per i l'interrogatiu què. Llevat d'algun improbable cas especialíssim, que per més que hi pensem no sabem imaginar, la frase correcta «Perqué?» és impossible.

Es en canvi possible una frase com Perquè no ha vingut?, que representa una construcció el·líptica, la reducció de Perquè no ha vingut, s'ha enfadat? La diferència d'entonació entre Perquè no has vingut? i Per què no has vingut? podria fer pensar algú que l'entonació diferent amb què es pronuncia la frase Per què? segons el context hauria de comportar també una diferència gràfica. Efectivament, en un diàleg com Presento la dimissió.— Per què?, aquesta frase no es pronuncia amb la mateixa entonació que en aquest altre diàleg: Per que presentes la dimissió? — Per que? Perque la n'estic tip! En tots dos casos, però, la frase Per que? és interrogativa, equivalent a Per quin motiu?, que pronunciaríem també amb entonació diferent en cadascun dels dos diàlegs exemplificats.

Albert Jané